

Bor det många nazister i byn?

OLA MÅSPERS

Någon gång under det förra seklet, under efterkrigstiden, stod en man på Persbäck i Ryssa. Han böjde sin nacke lätt bakåt under det att han tycktes betrakta något på himlen, eller i vart fall, någonting med en belägenhet väl över horisontlinjen. Det som fångat hans intresse fanns, och finns än i dag, i toppen av majstången och för-
anledde honom att ställa följande fråga till en passerande bybo; bor det många nazister i den här byn?

Mannen i fråga var en utsocknes vägfarande person, möjligen en så kallad turist, som hade valt att stanna till vid detta lilla »torg« mitt i Ryssa by. Hans identitet är okänd, detsamma kan sägas om den förbipasserande ryssabon. Vilka dessa båda personer var är väl kanske mindre intressant. Vad som däremot får en att höja på ögonbrynen är hans fråga rörande den eventuella förekomsten och numerären av nazister i Ryssa. Vad fick honom att ställa en sådan minst sagt besynnerlig fråga? Svaret står, som tidigare antytts, att finna i toppen av majstången och det är ingenting annat än ett hakkors. Klart som korvspad att vår vägfarande man blev konfunderad.

Som vi alla vet var det ju en misslyckad österrikisk akvarellmålare, korpral i tyska armén och sedermera tysk förbundskansler som under 1920-talet tog hakkorset till symbol för sitt national-socialistiska parti, och resten är ju som bekant en mycket tråkig historia. Eftersom det är vad hakkorset blivit (ö-)känt för så kan man ju säga att den vägfarande mannens frågeställning hade sin relevans.

Skylt på äldre elektrisk trefasmotor. Foto: Ola Måspers

Emellertid förhåller det sig så att hakkorset, svastikan, solkorset eller vad vi nu väljer att kalla det, är ett mycket gammalt, faktiskt mångtusenårigt tecken som förekommit i många kulturer som en symbol för solen eller för lycka. Därtill använde ASEA (Allmänna Svenska Elektriska AB) hakkorset som sin logotype fram till år 1933 då symbolen av förstäneliga skäl ansågs ha blivit obrukbar. Men det är inte nog med det, i äldre kartor har hakkorset använts som beteckning för (elektriskt) kraftverk och det är nu det börjar bli intressant. I vår bygd står ju som bekant den elektriska kraftens vagga i Ryssa och där har vi alltså anledningen till att detta urgamla tecken pryder byns majstång.

Den aktuella symbolen lär ha kommit dit på initiativ av Mats Hedman som tillsammans med Anders Brodin initierade byggandet av Ryssas första kraftverk. Den som handgripligen tillverkade korset i fråga var med största sannolikhet ingen mindre än Jugen Nils Jonsson, eller i dagligt (dåtida) tal, »Jugå Niss«. Som var och en kan förstå skedde detta under mellankrigstiden innan symbolens innebörd förändrades så drastiskt.

Huruvida vår okände vägfarande fick en korrekt förklaring rörande majstångsprydnaden är icke känt. Dock lär det, såvitt man vet, inte ha funnits så speciellt många nazister i Ryssa vid den här tiden. Om det överhuvudtaget fanns några alls.

Ola Måspers